ఆచరణ ప్రధాన గ్రంథమని పెద్దలంటారు. రామాయణం వైదిక విషయాలనే గాక మానవుడు తన నిత్యజీవితంలో తన తోటి వారితో, పెద్దలతో చిన్నవాళ్లతో ఎలా మెలగాలో నేర్పిస్తుంది అదేవిధంగా మానవ జీవితంలో తలెత్తే అనేక జీవన్మరణ సమస్యలకు లెక్కలేనన్ని ఉపాయాలను చెబుతుంది. అంతేకాకుండా ధర్మ సూక్ష్మ రహస్యాలు, ఉపనిషత్ సారం, గంభీర వ్యాకరణ రహస్యాలు, ఇందులో నిక్షిప్తమైనవి. అనుష్టుప్ సౌకుమార్య నడకలు ఇందులో మనకు కనిపించే మరో విశేషం. కుటుంబ, లౌకిక, రాచరిక, ధర్మరక్షణ, పరిపాలన, నైతికత మొదలైన అనేక విషయాల సమగ్ర స్వరూపమై మానవ కోటికి దిశా నిర్దేశం చేసిన ఇతిహాస రాజముగా కీర్తించబడిన రామాయణాన్ని పెద్దలు కల్పవృక్షంగా వర్ణించిన సంఘటనలు కోకోల్లలుగా ఉన్నాయి కదా! రామాయణ కథా శిల్పం నూతన కవితా ఒరవడికి శ్రీకారం చుట్టి, భవిష్యత్ తరాల భావకులకు చక్కని మార్గ నిర్దేశం గావించి, సారమతీంద్రుల సంకల్ప సిద్ధికి సాహితీ వనంలో పూల బాటలు పరిచిందనుట అతిశయోక్తి కాదు. అటు ఆధ్యాత్మికత చింతనతో పాటు మానవ జీవన విధానానికి దిశా నిర్దేశం చేసి భవిష్యత్ తరాలకు తరగని చెరగని మానసిక వికాసాన్ని అందించిన కావ్యం రామాయణం. సర్వజన సమ్మతమై సర్వజనీనమై బాసిల్లిన రామాయణ ఇతి హాసం ఎన్ని మార్లు చదివినా, నూతన రసస్ఫూర్తి పొంది రసజ్ఞులైన పాఠకులకు నూతనత్వాన్ని ప్రసాదిస్తుంది. అటువంటి రామాయణ కథా గానంలో పలువురు నడిచిన బాటలో నడుస్తూనే..... నూతన ప్రక్రియకు శ్రీకారం చుట్టాలని భావించి, రామాయణ దివ్య కథను నిరోష్ఠ్యరచనగా రసజ్ఞులైన పాఠకులకు అందించాలని ప్రయత్నించి కృతకృత్యుడయ్యానని భావిస్తున్నాను. మహాప్రభూ మీరు అనుమతిస్తే.....(సంశయిస్తూ)

ఇబ్రహీం కులీ కుతుబ్ షా:- అనుమతి కాదు మహాకవీ! అభ్యర్థిస్తున్నాం! కానివ్వండి (ఆశ్చర్యంగా) ఏమిటీ? నిరోష్ఠ్య రామాయణమా! ఓష్ఠములనగా

తెలుగుభాషలో ప, ఫ, బ, భ, మ,వ అను అక్షరములు కదా! నిరోష్ఠ్యములనగా ఓష్ఠ్యములు లేనివి అనికదా అర్థం.

మరింగంటి:- చిత్తం మహాప్రభూ! ఓష్ఠ్యములు నా కావ్యంలో ఎక్కడా కని పించవు జహాపనా?

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- భళా! సెహబాస్ క్యాబాత్ హై నేటి సభ ఆరంభంలోనే అత్యంత ఆసక్తికరమై మిక్కిలి ఉత్కంఠను కలిగిస్తున్నది. రాసిన కావ్యం రామాయణం అనుచున్నారు. కానీ ఓష్ఠ్యములు వాడలేదనుచున్నారు. కావ్యంలో ఎక్కడా 'రామ' 'రావణ' విభీషణ మొదలైన పదాలకు చోటులేదన్న మాట! బహు విచిత్రం! అనన్య సామాన్యం సింగనార్యా.... మీ కావ్య విశే షాదులు వివరించండి.

మరింగంటి:- ప్రభూ! నేను రచించిన కావ్యం నిరోష్ఠ్య రామాయణం. దాని పేరు "దశరథరాజనందన చరిత్ర"

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- వాహ్వా క్యాబాత్ హై! "దశరథరాజనందన చరిత్ర" అద్భుతం కవివర్యా అద్భుతం. ఇంకా చెప్పండి. నిరోష్ఠ్య రామాయ ణంలోని ఏదేని ఒక ఘట్టంలోని పద్యాలు మచ్చుకి కొన్ని వినిపిస్తారా మహా శయా.....

మరింగంటి:- తప్పకుండా ప్రభూ!!

నింగివృద్ధిశలెల్ల నిండ జెలగన్నిస్సాణరాడ్ధంధనల్
కంగరయ్యే దశాననది ఖర రక్షశ్రేణి కంఖారణ సా
రంగవ్యందన రాజశేఖర ఘటల్ రంజిల్లె నాకాంగ నా

సంగీత క్రియహెచ్చె, నృత్యకళలన్ సంధిల్లే హహర్షస్థితిన్
(రాగయుక్తంగా భావయుక్తంగా పద్యపఠనం చేస్తాడు).

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా :- ఆహా కర్ణపేయం చేస్తిరి ఆచార్యా! జనకుని కొలువులో జగదేకవీరుడైన శ్రీరాముడు శివ ధనుర్భంగం గావించిన తీరు అమోఘంగా చిత్రించారు. మీ పద్యధార ఇక్షురస సంజనితమై అస్మద్ శ్రవణేంద్రియములతో బాటు హృదయమును రంజింపజేసినది. భళా! మరో పద్య రసగుళికను ఆస్వాదించవలెనని మనసువిళ్లూరుచున్నది సింగరార్యా.... మా కొరకు మరోపద్యం... (అంటూ వినయంగా కోరుతాడు).

మరింగంటి :- ఆజ్ఞ మహాప్రభూ!

అల్లన రాక్షసారి తనయండ జరించెడి దాయిరానెలల్
సల్లలితేక్షణాంచలజ సంజ్ఞ రచించిన నాతడల్కచే
గల్లడియైన రాత్రిచరకన్యక యంచిత కర్ణనాసికల్
చల్లని నెఱ్ఱనీరడర జక్కగ జెక్కె ఖగాళిరంజిల్లన్

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- (గట్టిగా నవ్వి) బాహు బాహు శూర్పనఖకు జరిగిన పరాభవం, లక్ష్మణస్వామి ఆ రక్కసికి తగిన శాస్తి చేసిన విధానం, మరింగంటివారు కను సైగతో ముగించిన తీరు బహుధా ప్రశంసనీయము. భళా!..

మరింగంటి :- ప్రభూ! ముచ్చటగా మీ అనుమతితో మూడవ పద్యం వినిపించ మందురా!

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- ఇక్కడ ముచ్చటగా అనడంలో అంతర్యం మా

అనుమతి?ముచ్చటైనదనా? లేక మీ పద్యం ముచ్చటైనదనా (ముసిముసిగా నవ్వుతూ)
(ప్రజలంతా గొల్లున నవ్వుతారు).

మరింగంటి :- మొదటిది మాకు ముచ్చట...రెండవది మీకు ముచ్చట... ఏలినవారు (నవ్వుతూ)।

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- ఆచార్యుల వారూ! మహాధ్భాగ్యం కానివ్వండి. (చేతితో సంఖ్య చేస్తాడు చిరునవ్వుతో)

మరింగంటి:- మహా ప్రసాదం ప్రభూ!

ఉ. అన్నరనాథ కేసరి శరాసన సంఘటితాగ్ని శస్త్రిన
చ్ఛిన్న దశానన త్రిదశ ఉ్వరంతర సంస్థితాది తే
యాన్న రసగ్రహక్రియ నయస్థితి సంధిలజేయు నార్తినా
చెన్నటి రిత్తయై నిలిచె జెంగటి కీశఘటల్ హసించగన్,

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- దుష్ట సంహారంతో ధర్మ సంస్థాపన గావించ బడిన ధర్మ సూక్ష్మం బహు చక్కగా వర్ణించారు.

మీ నిరోష్ఠ్య రామాయణం మా మనసుని మరింత ఆనందపరిచింది. పెద్దలు నుడివినట్లు మీ కావ్యం చల్లని యశశ్చంద్రికా భూయష్టమై, అర్థకృతమై, వ్యవహార దీక్షా పటిమ గలదై, సద్యఃపరనివృతమై, విశేష కళ్యాణ గుణములకు ఆలవాలమై, మంగళేతర రక్షా కవచమై, కాంతా సమితమై, దిగంత బాసుర తేజో విరాజిత గంభీర శబ్ద మంజీర మంజుల రవళీ నినదంబుల ప్రతిధ్వనులు ఉత్తరంబున హిమవత్పర్వత గుహల్లో, పశ్చిమ తీర కనుమల్లో, తూర్పు కను మల సమూహంలో, దక్షిణాన సాగర తరంగ ఘోషను ధిక్కరిస్తూ... వినువీధిలో

మేఘ గర్జనలను తలదన్ని భూనభోంతరాలలో ధ్వజావిష్కరణ చేసి, సాహితీ లోకాన్ని దేదీప్యమొనరించినదనుట సత్యము.

ఆర్యా! మీ అనన్య సామాన్య ప్రతిభా పాటవాలను కొనియాడుటకు నాకున్న భాషా పరిజ్ఞానం బహు స్వల్పము. నిరోష్య రామాయణ రచనకు పూనుకోవడం సాహస కృత్యమే. చదువుల తల్లి సరస్వతి, ముగ్గురమ్మల మూలపుటమ్మ కటాక్షం నిండుగా ఉన్నంతవరకు మీ సాహిత్యం చెక్కుచెదరక చిరకాలం చల్లని వెన్నెలలను కురిపిస్తూ.... సాహితీ పిపాసుల దాహార్తి తీరుస్తూ పరిఢ విల్లగలదని ఆశిస్తున్నాం. మీ అసమాన సాహితీ ప్రకర్షకు జోహార్లు ఆచార్య వర్యా! మీ మరింగంటి కవులు సాహితీ కళామతల్లికి చేసిన సేవ నేను ఎరు గుదును. మరింగంటి కవుల భావుకత, పరిశోధనా పటిమ సత్సాంప్రదాయం, భగవద్భక్తి, పరోపకార పరాయణత, స్థిరచిత్తము, భాగవతోత్తముల పట్ల మన్నన, సహృదయత, సౌశీల్యం, సంస్కార రక్షణ, సంస్కృతీ పరిరక్షణ మొదలైన అనేక అంశాలలో మరింగంటి వారు సిద్ధహస్తులై, చారిత్రక నేపథ్యాన్ని ఆకళింపు చేసుకున్నారని నేను ఎరుగుదును.

అంతేగాక మీ పూర్వీకులు ఆయుర్వేద విద్య, సంగీత విద్వాంసులుగా అలరా రినారని పెద్దల ఉవాచ. ఆ విధంగా పెద్దలు నడిచిన బాటలో నడిచి నిరోష్య రామాయణ రచనా సాహసానికి పూనుకోవడం సదా ప్రశంసనీయం. అదే మాకు మహాభాగ్యం. పరమ భాగవతోత్తములైన మీరు సత్సాంప్రదాయ రక్ష కులై, అశేష శిష్య పరమాణువులకు ప్రాతః స్మరణీయులైన మీ వైభవ ప్రభా వాలను కీర్తించుట నా బోటివారికి సాహసమే కదా! ఏది ఏమైనా ఆచార్యవర్యా! మీ అఖండ పాండితీ ప్రకర్షకు ప్రహర్షితులమైతిమి. ధన్యోస్మి!

జయహో సింగరాచార్య వహోదయా! జయహో...

వందిమాగధులు:- జయము ఆశుకవీ! శతఘంటావధానా!

అష్టభాషా కవితా విశారదా! శారదా ప్రశ్న వివరా!

శ్రీశ్రీశ్రీ మరింగంటి సింగరాచార్య మహోదయా!
జయము.... జయము.....!

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా :- సుగ్రీవ విజయం, జనార్దనాష్టకం, నిరంకుశోపఖ్యావాది అద్భుత రచనలు చేసి, సాటి కవులకు ప్రోత్సాహాన్నందిస్తున్న కందుకూరి రుద్రకవి మహాశయా, మీ యక్షగానకావ్యం సుగ్రీవ విజయం. అందునుండి కమనీయ సన్నివేశాలను ఆవిష్కరించి మా వీసులకు విందు చేకూర్చగలరా!!

కందుకూరి:-ఆజ్ఞ మహాప్రభూ! వాలిని హతమార్చుటకు శ్రీరాముని సహాయం అర్థించిన సుగ్రీవుడు, శ్రీరాముని సూచన 'మేరకు వాలితో కయ్యానికి కాలు దువ్వుతాడు. చెట్టుచాటున ఉన్న శ్రీరాముడు వాలి, సుగ్రీవుల రూపం ఒకే విధంగా ఉండటం వల్ల ఇరువురినీ పోల్చుకోలేకపోతాడు. ఫలితంగా శ్రీరామ చంద్రుడు వాలిని నిలువరించలేక పోతాడు. ఆ కారణంగా మళ్ళీ సుగ్రీవుడు వారిచే పరాభవం పొంది వస్తాడు. తిరిగి వచ్చిన సుగ్రీవుడు శ్రీరామునితో వాలిని ఎందుకు హతమార్చలేదని ప్రశ్నించినప్పుడు శ్రీరాముడు సుగ్రీవునితో ఇలా అంటాడు.

(ఏకతాళము)

ముక్కులు చెక్కులు మూపులు వీపుల్ ప్రక్కలు పిక్కలు బరులును దరులున్
స్వరములు శిరములు కానులు వీనుల్ కరములు నురములు కాళ్ళును వేళ్ళున్
ఎక్కువ తక్కువ లింతయు లేకన్
ఒక్క రూపమున ఉన్నవి చూడన్

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- ఆహా నిజంగా వాలి సుగ్రీవులకు రూపురేఖల్లో ఎలాంటి భేదం లేదని చెప్పారు రుద్రకవి? ఏకరూపులైన వీరిని వర్ణించుటకు

మీరు ఎంచుకున్న తాళం సైతం ఏకతాళం కావడం చక్కని సర్మగర్భ సంకేతమై ద్యోతకమవుతున్నది. భళా!

కందుకూరి:- చిత్తం మహాప్రభూ! రస హృదయులు మీరు, మీ అనుమతితో సుగ్రీవుడు శ్రీరాముడిని స్తుతించిన తీరు, సీస పద్యంలో వివరిస్తాను.

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- అవశ్యం కవివర్యా!

కందుకూరి :- సీ. దండంబు శార్ఙ్గ కోదండ మండితహస్త
దండంబు వైకుంఠధామ నిత్య
దండంబు కుండలీంద్ర సుమౌక్తికచ్ఛత్ర
దండంబు దుర్జనఖండదేవ
దండంబు దారాశిదర్పసాహస జైత్ర
దండంబు దశరథ తనయవీర
దండంబు మౌనీంద్రతతి నిత్యపోషక
దండంబు యిందిరా ధామవక్ష
దండమిన వంశ జలనిధితారకేశ
దండ మఘహారయాతత ధవళకీర్తి
దండమౌ నికులోకేశ ధవళనయన
దండమని కేలు మొగిచె నా తపన సుతుడు.

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్షా:- సకల గుణాభిరాముడు, మూర్తీభవించిన ధర్మాన్ని ఎంతగా కీర్తించినా తక్కువే కవివర్యా!
రాముని బాట అనన్య సామాన్యం! రాముని మాట ఆచరణ యోగ్యం! రాముని బాణం దానికదే సాటి! రాముని వ్యక్తిత్వం అనుసరణీయం! రాముని పాలన

తర్వాతి పాలకులందరికీ ఆదర్శం! రాముని కీర్తి హిమావత్పర్వత ఉన్నత శిఖరం! రాముని జీవనం ఆచరణ యోగ్యం! ఇలా రాముని గురించి ఎంత చెప్పినా తక్కువే. రాముని ధార్మికత, దార్శనికత, నైతికత, త్యాగనిరతి, పాలనా దక్షత, పితృవాక్య పరిపాలన, మాతృభక్తి, దుష్ట శిక్షణ శిష్టానురక్తి, స్నేహశీలం, యుద్ధ నీతి, కార్యదక్షత, నిబద్ధత, క్రమశిక్షణ, పరోపకారం ఇలా ఒక్కటేమిటి? ఎన్నో సద్గుణాలు గల రాముని కథ సర్వజన సమ్మతం సర్వజనీనము కదా! అటువంటి రాముని గురించి మీరు వర్ణించిన తీరు అమోఘం.

అళియ రాయల ఆస్థానంలో ఉన్నప్పుడు ఒకనాటి సంగీత సాహిత్య గోష్ఠి అనంతరం రాముని పరిపాలనా దక్షత,కార్యాకార్య వివేచనా పటిమ, రాచరిక మర్యాద, నాయకత్వ లక్షణాలు, సమయ పాలన, సార్వభౌమత్వాన్ని నిలబెట్టు కోవడానికి అనుసరించిన మార్గాలు, అవ్యాజ స్థితిగతులు, దుష్ట శిక్షణ, శిష్ట రక్షణ, కుటుంబ వ్యవహార దక్షత, మానవ శక్తి యుక్తులు, అద్భుత శక్తులను ఎదిరించడం, ప్రకృతి వైపరీత్యాలనుండి ప్రజలను రక్షించుటలో రాజు వహిం చాల్సిన నైతిక బాధ్యత, జనజీవన సంక్షేమం, సంరక్షణ, జవాబుదారీతనం, ప్రజలకు మానసిక ధైర్యాన్ని కల్పించడంలో సంసిద్ధులై ఉండడం, మూగజీవుల పట్ల క్రూర మృగాల పట్ల ఉండవలసిన దయాదాక్షిణ్యాలు, ఆరోగ్యం, విద్య ఆధ్యాత్మిక చింతన, భగవదా రాధనలో గల విశాల దృక్పథం, ఇలా అనేక విషయాలను గూర్చి ఒక యోగి పుంగవుడు చెప్పిన మాటలు ఇప్పటికీ మా కర్ణేంద్రియాల లో మారుమ్రోగుతూనే ఉన్నవి.

రాచరిక వ్యవస్థలో ఉన్న ఒడిదుడుకులని వివరిస్తూ.... అనుక్షణం అప్రమ త్తులమై పొంచి ఉన్న ప్రమాదాన్ని పసిగట్టి ప్రతికూల పరిస్థితులను అధిగమించి ధైర్య సాహసాలతో శత్రువుల ఆయుధాలకు ఎదురు నిలబడి పోరాడగలిగే ధైర్యం ఎలా పొందాలో, మానసిక ధైర్యాన్ని ఎలా కూడగట్టుకుని రాజ్య స్థాపన చేయాలో, రాజుకు ప్రజల సుఖశాంతులే పరమావధిగా భావించాల్సిన ఆవశ్య కత, తోటి రాజుల పట్ల చూపవలసిన మర్యాద, నడుచుకోవలసిన తీరు, ఇలా

ఎన్నో ఎన్నెన్నో విషయాలను అలియరాయల ఆస్థానంలో ఉండి తెలుసుకోగలిగాను. నేటికీ ఆ మాటలు నాకు శిరోధార్యమై ఆదర్శప్రాయమైనాయి. నాకు సర్వదా సమ్మతమైనది. నిజంగా ఇది పూర్వజన్మ సుకృతమని భావించాలి. అద్భుతమైన కావ్యాన్ని రస హృదయులకు అందించిన మీ కార్యదీక్షాదక్షత, అభినందనీయం కవి పుంగవా!

కందుకూరి:- ఆ సకల గుణాభిరాముని సరితూగ గలరని కదా! మీరు మల్కిభ రాముడని వేనోళ్ళ కీర్తించబడుచున్నారు.

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- అది మా ప్రజలకు మాపై గల ఆదరాభిమానాలకు నిదర్శనం కవివర్యా!

కందుకూరి:- చిత్తం మహాప్రభూ!

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- అనన్య సామాన్యమైన మీ రచనా చమత్కృతికి మెచ్చి బహుమతిగా "చింతలపాలెం" గ్రామాన్ని మీకు సగౌరవంగా సంతోషంగా బహూకరిస్తున్నాము కవివర్యా!

కందుకూరి:- ధన్యుడను మహాప్రభూ! ధన్యోస్మి!

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- 'తపతీ సంవరణోపాఖ్యానం' కృతికర్త శ్రీమాన్ అద్దంకి గంగాధర మహాశయా! మీ కావ్యానికి కృతిభర్త కావడం మా పూర్వ జన్మ సుకృతిగా భావిస్తున్నాం. చక్కని కథాకథనంతో సాగే మీ కావ్యంలోని రసగుళికలు అనుగ్రహించండి కవివర్యా!

అద్దంకి:- ధన్యుడను మహాప్రభూ! ధన్యోస్మి!

ఆజ్ఞ మహాప్రభూ! ఆజ్ఞ...

మ. నయమొప్పం బదునాఱు మార్గముల డెందంబందు నర్చించి భ
క్తి యదోక్తంబుగ సావధానమున మూర్తి ధ్యానముంజేయుచో..
నయతేజో నిధి నిల్చినట్లయిన బ్రహ్మానంద సౌఖ్యంబునన్
జయమార్తాండ? సరోజినీరమణ హంసా! యంచు వాచార్భటిన్.

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- ఈ పద్యరత్నం సంవరుని తపోనిష్ఠకు గీటు రాయి. కవివర్యా మీ రచనలో తన చిలుక చాలా కాలం తర్వాత కనిపించి నప్పుడు, తపతి చిలుకతో సంభాషించిన తీరు రసహృదయాలను ఆనంద మయడోలికల్లో ఓలలాడింపజేయు సన్నివేశం మీ గళంలో వినాలని ఉంది మహాశయా!!

అద్దంకి:- అలాగే మహాప్రభూ!

మ. అవెనీ చుట్టపు జిల్క పిండ్లెదురుగా నన్యోన్యమే తెంచెన
ల్లవె నీతోడి సతీర్థ్యశారికలు, సఖ్యం చెంతయున్ దెల్పుచు
న్నవి శోక ప్రమదోష్ణశీతఘన బాష్పంబు ప్రవాహంబులన్
భవదంతః కరణమ్ము మమ్మునకటా పొయంగనెట్లుండేనో!

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- చాలా చక్కగా చిలుకపలుకులు పలికించినారు కథానాయికతో...కవివర్యా! సంవరణుడు సూర్యభగవానుని స్తుతించిన తీరు మాకు ఒక్కసారి మీ గంభీర స్వరంలో వినాలని మనస్సు కుతూహలపడుచు న్నది.

తోటకవృత్తం. జయలో విలోకన చండకరా!
జయ భక్త జనావన సాధుమతీ

జయధీతి పుంఖిత చక్రధరా!

జయాదివ్య మహ: పరిషత్ భవనా...

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- ఆహా సకల లోకాలకు పూజ్యుడైన సూర్య నారాయణుని గూర్చి చక్కగా నుడివినారు. ధన్యోస్మి కవివర్యా ధన్యోస్మి. అనేక పుణ్యక్షేత్రాలను దర్శించి, తద్వారా క్షేత్రయ్యగా పేరుగడించిన మువ్వా వరదయ్య మహాశయా! మీ మువ్వగోపాల పదాలు సర్వజనీనమై సర్వోత్కృష్టమై సద్భక్తావళికి అపురూపమై శోభిల్లుచున్నవి. మీ అంతటివారు మా గోల్కొండ సంస్థానానికి విచ్చేయడం మా అదృష్టంగా భావిస్తున్నాం! మీ సంగీత సాహిత్యాల మాధుర్యాన్ని విన్నాం మీవంటి వాగ్గేయకారులను దర్శించి సేవించుకునే భాగ్యం మాకు లభించడం ఎంతో శుభప్రదంగా భావిస్తున్నాం. ఈవేళ మీ గంధర్వగానంతో.... ఆ పదాల మాధుర్యాన్ని ప్రత్యక్షంగా తిలకిస్తూ అలకించే భాగ్యాన్ని మాకనుగ్రహించండి వాగ్గేయ వతంసా! క్షేత్రయ్య మహాశయా!

క్షేత్రయ్య:- ధన్యుడను మహాప్రభూ! గోల్కొండ ప్రభువులు రసహృదయులు కళాకారులని, ఎంతో ఆదరంతో కవులను కళాకారులను పోషిస్తున్నారని విన్నాం! ఈరోజు ఆ సహృదయతను, రసికతను, ప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నాం! సుల్తాను వారు స్వయంగా కవిపోషకులేగాక, కవులని కూడా విన్నాం! "కవి రేవ జానాతి కవి పరిశ్రమ" అన్న లోకోక్తికి మీరే నిదర్శనం ప్రభూ! మీ గొప్ప సంస్కారానికి హృదయపూర్వక అభినందనలు. చక్కటి రూపం, రూపానికి తగిన మనస్తత్వం, పరోపకారం, సూక్ష్మ బుద్ధి, దాతృత్వంతో పాటు ప్రజానురంజకంగా పాలన, మన్నన, మానసిక వికాసం, విద్వజ్జన సన్మానం, ఇలాంటి అనేక కోణాల్లో మీ యశ:కాంతులు నల్దిక్కుల ప్రసరించాయి ప్రభూ! మీరు మీ పరి జనం పట్ల చూపే ప్రేమానురాగాలు, ఇతర రాజులకు ఆదర్శమై, ఎంతో ఉత్సాహాన్ని నింపుతున్నాయని ప్రజలు చెప్పుకుంటున్నారు ప్రభూ!

అంతేగాక లేదు కాదు అన్నమాటలు మీ నోటి నుండి వెలువడవనీ ఆర్తులకు ఆశ్రితులకు అన్నివేళలా ఆపన్న హస్తం అందిస్తారనీ, మీ సహాయ సహకారాలు పొందినవారనే మాట. అంతేగాక మీకు స్నేహితులే ఎక్కువ అని స్నేహశీలు రైన మీరు ధనిక పేద అన్న భేదం లేకుండా వ్యవహరిస్తారనీ, ప్రకృతితో పాటు సంగీత,సాహిత్య పోషకులనీ, ఆస్థాన గాయక పదవులను కల్పించి, సంగీత విద్వాంసులను అక్కున చేర్చుకొని, వారి ప్రతిభకు తగినట్లుగా వారికి సన్మాన బహుమతులను అందజేస్తున్నారనీ.... లలిత కళలకు ఆలవాలమైన మీ గోల్కొండ సామ్రాజ్య లక్ష్మి యశశ్చంద్రికా మయూఖములు భువి ప్రస రిల్లినవని వేనోళ్ళ కీర్తించగా విన్నవారము.

మీ ఆస్థానమున అతిథి మర్యాదలకు లోటు లేదనీ, అతిథిదేవోభవ అను వేదవాక్కును అనుసరించి అతిథి అభ్యాగతుల సత్కారాలకు మీకు సాటి మరె వరూ లేరనీ ప్రభూ...! మీ ఉదార స్వభావము ఉన్నత శిఖరాలను తలదను చున్నదనిన అతిశయోక్తి కానేరదు. మా బోటివారికి అతిపెద్ద సామ్రాజ్యమైన గోల్కొండలో ప్రవేశము లభించి రాజదర్శనం కావడమే మహాభాగ్యం. అలాంటిది తమరి సమక్షంలో నాకు నా పదాలు వినిపించే భాగ్యం కలిగినందుకు మురి సిపోతున్నాను ప్రభూ! మీ ఆస్థానానికి వచ్చుటకు ముందు మీ రాజ్యంలో ప్రవేశించి నప్పుడు అక్కడక్కడ కర్షకులు శ్రమజీవులై కనిపించారు ప్రభూ... వారు తమ శ్రమను పోగొట్టుకునే క్రమంలో పాడుతున్న పాటల్లో జానపదుల నిష్కళంకమైన భక్తి ప్రపత్తులను దర్శించాను ప్రభూ! సంగీత సాహిత్యాలకు ఆలవాలమై, సంస్కార సంస్కరణలకు నిలయమై శోభించు మీ సామ్రాజ్య లక్ష్మికి జయము కలగాలని మనస్ఫూర్తిగా కోరుకుంటూ మీ కోసం నా..ఈ..

పల్లవి. ఎంత చక్కనివాడే నాసామి?
వీడెంతచక్కనివాడే?

అనుపల్లవి. ఇంతిమువ్వ గోపాలుడూ,
సంతతమున మదికి సంతోషము జేసెనే

చరణం. మొలకనవ్వులవాడె, ముద్దుమాటలవాడే తళుకారు
చెక్కుటద్దములవాడె
తళిరాకుజిగి దెగడ దగు మోవి కలవాడే
చరణం. చిరుతప్రాయము వాడే చెలువొంద విదియ,
చందురుజేరు నొసలచే మెరయువాడే చెఱుకు విల్టుని
గన్నదొరవలెనున్నాడే.
మెఱుగు చామనఛాయ మేనమరునాడే
చరణం. పొడలు కెందామర పెంపొదవు పదములవాడే!
కొదమ సింగపు నడుము కొమర మరువాడే.
మదగిరి కలి కారముల మరపు చేతులవాడే
సుదతిమువ్వ గోపాలుడెంత సొగసుకలవాడే!

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- ఆహా! ఎంత మాధుర్యమెంత సమ్మోహనం స్వామీ...మీ పాటలో ఏదోతెలియని గొప్ప అనుభూతి ఉన్నది. ఆనందతుంది లమై నామనస్సు బ్రహ్మాండాదిలోకాలను చుట్టివచ్చినది. ఆహా! బాహు! బాహు! తులసీమూర్తి మహాశయా! మీరేమంటారు. (అని తన ఆస్థాన గాయకుని వైపు చూసి ప్రశ్నిస్తాడు.)

తులసీ:- చిత్తం మహాప్రభూ! (అని క్షేత్రయ్య వైపు తిరిగి) అయ్యా నేను సుల్తాన్ గారి ఆస్థాన గాయకుడమ నా నామధేయం తులసీమూర్తి మీ వంటి వాగ్గేయ కారుల దర్శనంతో మా జన్మ పునీతమైనది. మీ గానామృతంలో తడిసిన మాకు అంతఃకరణ శుద్ధి చేకూరినది. ధన్యులమయ్యాము. నేడు నిజంగా ఎంతో శుభదినం. క్షేత్రయ్య వంటి వాగ్గేయకారుల పదస్పర్శతే గోల్కొండ సామ్రాజ్యం పునీతమైనది. మీ స్వర తరంగ స్పర్శచే మా మనసులు నిష్కళంకమై పవిత్ర తను సంతరించుకున్నవి. మీ అనన్య సామాన్య ప్రతిభా విశేషాలను కథలుగా

విన్నాను, నేడు ప్రత్యక్షంగా చూస్తున్నాను. మీ సంగీత మాధుర్యాన్ని గ్రోలుటకు గోపాలుడే స్వయంగా వచ్చి మీ ముందు ఆసీనుడు కావడం మీ పాటకు ఆ స్వామి పరవశించి పోవడం, మీ సంగీత ఝరిలో శిలలు కరిగి నాట్యమాడిన సంఘటనలు కోకోలలుగా విన్నాం. నేడు చూసి తరించాం. మీకు ప్రత్యక్ష శిష్యులు కొందరైతే పరోక్ష ఏకలవ్య శిష్యులు లెక్కకు మించి ఉన్నారని చెప్పు కుంటారు. ప్రజలు క్షేత్రయ్య వంటి వారి దర్శనం చేసుకోవడమే పాపపరిహా రంగా భావిస్తారు. అనేక పుణ్యక్షేత్రాలను దర్శించిన సార్థక నామధేయులు మీరు. భక్తకోటికి సులభుడైన ఆ స్వామికి క్షేత్రయ్య గారి పాట వింటే గాని తెల్లవారదు. రాత్రి అవ్వదట. శిషుర్వేత్తి పశుర్వేత్తి అన్న పెద్దల మాటను అను సరించి క్షేత్రయ్య గారి పాటకు పరవశించనిది ఏదీ లేదు. క్షేత్రయ్య పదములు నవ పారిజాత కుసుమ గంధములు. వారి సంగీత కళా విన్యాసములు షట్పద సేవిత ఉత్పలములు. వారి గానామృత ప్రవాహము నిర్మల సురగంగా తరంగ విలాసములు.వారి పదప్రయోగ లాస్యము శుకమయురాది కళల సమాహారము. క్షేత్రయ్య భక్తి ప్రపత్తులు హరింపజేయును ప్రజల విపత్తులు. క్షేత్రయ్య గురించి ఇలా ఎంత చెప్పినా తనివి తీరదు. క్షేత్రయ్య వంటి వారిచే సాహచర్య సుకృతం వల్ల ఎందరో రాజస్థానాలలో సంగీత విద్వాంసులుగా ఉన్నారు. క్షేత్రయ్య పదాలు ముక్తిసోపానాలై గొప్ప స్ఫూర్తిని కలిగించగలవు. ఎందరికో మానసిక వికాసాన్ని అందించి ఆత్మస్థైర్యాన్ని నింపగలవు. వారి పదాలు దీర్ఘకాలిక రోగాలను దూరం చేయగల దివ్యౌషధాలు. అంతేగాక, అన్నిటికన్నా ముఖ్య మైనది చావు పుట్టుకల మధ్య సతమతమవుతున్న జీవులకు శాశ్వత ముక్తి మార్గాన్ని ప్రసాదించగలవు. వీరి పదాలు గొప్ప ఆధ్యాత్మిక రహస్యాలను ఛేదించిన ఘనతను కలిగి ఉన్నవనుట సమంజసం. క్షేత్రయ్య వంటి వాగ్గేయ కారులు ఈవేళ మన మధ్యలో ఉండి చక్కటి పదాలచే మనల్ని మంత్రముగ్ధు లను గావించారు. వీరి సాంగత్యం మనకు శతధా సహస్రధా అభిలషించద గినది అందుకే...అయ్యా...మీరు...మీరు...మీకు సమ్మతమైతే మరి... మరి.. మరి (జంకుతూ...)

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- తులసీ మూర్తి మహోదయా! మీ అభిమతం మాకవగతమయినది. మా మనసులోని మాట మీరు చెప్పదలచుకున్నారు. అంతేనా!

తులసీ:- చిత్తం మహాప్రభూ! (సిగ్గుతో తలదించుకుంటాడు)

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- తులసీ మహోదయా! మీరు సర్వజ్ఞులు మా మనోభావాలకు అనుగుణంగా మనోభీష్టాన్ని గుర్తెరిగి ప్రవర్తించడం మీకు కొత్తేం కాదు కదా! నా మనసులోని మాట మీరు చెప్పడం భావ్యం కాదని తెలిసి...మీరు తడబడడం మీ విజ్ఞతకు నిదర్శనం.(నిట్టూర్చి) సరే క్షేత్రయ్య మహాశయా! మా అస్థాన సంగీత విద్వాంసులు నా మనసులోనిమాట తననోట చెప్పక తిరిగినాతో చెప్పించాలని ప్రయత్నించిన విషయం ఏమిటంటే.. మీరు ఈవేళ ఈ గోష్ఠిలో పాల్గొని మాకందరకూ ఆనందాన్ని పంచారు. మీకభ్యంతరం లేకపోతే మీకు తోచినంత కాలం మా ఆస్థానంలో మా అతిథిగా ఉండి, మీకు సేవచేసుకునే భాగ్యాన్ని మాకు ప్రసాదించమని. కాదు కాదు ప్రసాదిస్తారని ఆశిస్తున్నాం. అంతేనా తులసీమూర్తి వర్యా (తులసీ మూర్తిని ఓరకంట చూస్తూ)
తులసీ:- చిత్తం మహాప్రభూ! (సంతోషంతో) అంతే....

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- మీరేమంటారు క్షేత్రయ్య కవివర్యా!

క్షేత్రయ్య:- అదైవమే మీనోట ఆమాట పలికించారని విశ్వసిస్తున్నాను. భగవదాజ్ఞను ధిక్కరించుట ఎవరికి సాధ్యము మహాప్రభూ! మీ ఆజ్ఞానుసారం ఇక్కడే ఉండి, గోల్కొండ సామ్రాజ్యలక్ష్మిని సేవించుకుంటాను మహాప్రభూ!

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- దీవాన్ జీ! క్షేత్రయ్య మహాశయులకు ఏవిధ

మైన లోటు రాని విధంగా వారి ఇష్టానుసారం వారికి సకల సదుపాయాలను కల్పించి, అతిథి మధ్యాదలకు కావలసిన తగు ఏర్పాట్లకై తక్షణమే పురమా యించండి! (దీవాన్ జీ వైపు చూసి ఆజ్ఞాపిస్తాడు.)

దీవాన్ జీ:- చిత్తం మహాప్రభూ! అవశ్యము.

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- ఈనాటి ఈ సాహిత్య గోష్టి మిక్కిలి ఆనందాన్ని కల్గిస్తుంది మాకు. ఈ కార్యక్రమాన్ని మరింత శోభయమానం గావించుటకు విచ్చేసిన కవిపండితులు సారంగ తమ్మయ్య మహోదయులు. వారి కవిత్వం స్వచ్ఛమైన, పవిత్రమైన గంగా ప్రవాహం.. వారి వైజయంతీ విలాస కావ్యం సుగంధ భరితం. అమృతతుల్యం, అంతటి గొప్పకవి ఈనాడు ఈ సాహితీ గోష్ఠిలో ఉండటం ప్రశంసనీయం. తమ్మయ్య కవివర్యా మీ వైజయంతీ విశాస సౌరభ సౌకుమార్యాన్ని చవిచూపించమని కోరుతున్నాం.

సారంగా:- గోల్కొండ సామ్రాజ్యాధినేత, శత్రుభయంకరులు, సాహిత్యాది కళాపోషకులు, విశాలదృక్పథులు, మల్కిభరాం మహాప్రభువులకు కళ్యాణ మస్తు సమస్తనన్మంగళాని భవన్తు..

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- (సమస్కరిస్తాడు) మహాశయా! నవరత్నకచిత కుడ్యాలతో, విశేషరత్నకాంతులీనే ఈ సభా ప్రాంగణానికి మరింత శోభను చేకూర్చురీతిలో మీ వైజయంతీ విలాసం కావ్యంలోని పద్యరత్నాలను ఈ సభామధ్యమున ఆవిష్కరించి సరికొత్త వెలుగులు ప్రసరింపజేయమని అభ్య ర్థిస్తున్నాం!

సారంగ:- ఆజ్ఞ మహాప్రభూ! నాకావ్యంలో కథానాయిక దేవదేవి. ఒకసారి

ఈమె నిష్ఠాపరిష్ఠ గరిష్ఠుడయిన విప్రనారాయణుని దర్శించి, ఆయనకు సాద రంగా నమస్కరిస్తుంది. కానీ, నిరంతరం శ్రీమన్నారాయణ దివ్యగానామృతం గ్రోలడంలో తన్మయత్వం చెంది, ప్రాపంచిక విషయవాసనలకు అతీతుడై జీవనం సాగిస్తున్న విప్రనారాయణుడు దేవదేవి నమస్కరించిన విషయాన్ని గమనించక ముందుకు సాగిపోతాడు అన్యమనస్కుడై. ఆ సంఘటన దేవదేవిని కలచివేస్తుంది. బాధపడుతుంది. కోపగించుకుంటుంది. ఇతనికి అంత గర్వమా! అని వాపో తుంది. తనవంటి గొప్పకళాకారిణికి జరగకూడని అవమానం జరిగిందని ఆక్రోశిస్తుంది. అప్పుడు ఆ దేవదేవి ఇలా తనదైన పద్ధతిలో.

ఈ. మొక్కిన నెవ్వరేమనదు మొమటుపెట్టుక చక్కబోయె నీ
దిక్కుని జూడడాయె, ఒక దీవెన మాటయు వాడడాయె
డెక్కడి వైష్ణవుండు, మనమేటికి మ్రొక్కితి మమ్మయకటా!
నెక్కొని వెళ్ళి బుద్ధి మొయి నిద్దుర యోయిన కాళ్ళకున్.

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- భళా కవివర్యా! ఇందులో ఎచటనూ సంస్కృత పదమే కానరాలేదు. తేటతెలుగు పదబంధాలతో పాఠకుల మనసుకు బంధాలు వేసినారు. ప్రతీపదంలో తేనెలొలుకునట్లు, పాలమీగడలు జాలువారినట్లు. పాలచెక్కిళ్ళ కాంతులు కనువిందు చేసినట్లు పాలకంకులతో పాలపిట్టలు చెలిమి చేసినట్లు తెలుగు భాషా సౌందర్యం వీనులకు ఇంపుగా, మనసుకు సొంపై తోచినది. కవివర్యా ఈ విప్రనారాయణుడినే...మనవారు "తొండర ప్పొడి అళ్వార్" అని చెప్పినారు కదా! పన్నిద్దరు ఆళ్వారులలో వీరూ.... ఒకరని పండితుల ఉవాచ. అవునా! అన్నట్టు వీరు "భక్తాంఘ్రిరేణు"గా ప్రసిద్ధిగాంచిన నిత్యసూరులని కదా! మనవారి విశ్వాసం,అభిమతం. అళియరాయల ఆస్థానంలో మేము ఉన్నప్పుడు అక్కడ నిత్యం జరిగే గోష్ఠులలో పండితులు ఎన్నోసంగతులు ప్రస్తావించేవారు. నిరంతరం ఆ భగవంతుని దివ్య సన్నిధిలో మనసు లగ్నం చేసి భగవదనుభూతిని పొందిన ఘనులు. అంతేగాక ఆళ్వారులు అంటే

రక్షించువారని వారంతా వివిధ కులవృత్తుల వారని నిరంతరం నిర్ద్వంద్వమైన భక్తిచే నిత్య సూరులుగా పరబ్రహ్మను సేవిస్తున్నారని ఆస్థాన పండితులు చెప్పే వారు.

అంతేగాక వారు లోకానికి చూపిన మార్గం అందించిన నిష్కళంక భక్తి అనన్య సామాన్యమే కాక, వారి మనసును ఆనంద తీరాలను దాటించిన ఋషి సమానులుగా చెప్పుకుంటారు. వారి సత్యవాక్ప రిపాలన జన సామాన్యానికి వారు చూపిన మార్గం, విశేషంగా చెప్పుకుంటారు. అంతేగాక నిత్య సూరులైన ఆళ్వారుల గురించి ఎన్నో కథలు మనకు ద్రావిడ సంప్రదాయంలో కనిపిస్తాయి. ఈ క్రమంలో విప్రనారాయణుని జీవిత గాథ సంబంధిత కావ్యాన్ని ఎంతో రసవత్తరంగా రచించిన మీరు ధన్యజీవులు. మహాత్మా విన్నందుకు మా జన్మ కూడా ధన్యమైనదని భావిస్తున్నాం !జయహో కవి శ్రేష్ఠా జయహో...

సారంగ:- సర్వజ్ఞులు మీరు, మీకు తెలియనిదేమున్నది ప్రభూ! చిత్తం!

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:-మీ కావ్యంలోని మరొక పద్యరత్నాన్ని ఆవిష్కరించండి మహోదయా !

సారంగ:- ఆజ్ఞ మహాప్రభూ.....

కార్తీకా చంద్ర విస్ఫూర్తి వక్త్రముతోడ
జంద్రికా మందహాసముతోడ
హరి దంతరాచ్ఛ విస్ఫురణంబరము తోడ
విమల కల్హార నేత్రముల తోడ
తారావళీ స్వచ్ఛహారములతోడ
నతుల రాజమరాళ గతులతోడ
నభ్రవిభ్రమ కళాదభ్రమ మధ్యముతోడ
నమల కోమల పదాబ్జములతోడ

వితత సత్కాశ చామర ప్రతతి తోడ
సకల కవిరాజు సంస్తుత్య వికలు పైక
జీవన స్థితి నెరపి నానా వనీత
నమల శారద సమయ విలాసలక్ష్మి.

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- ఆహా! శరదృతు కాంతులతో ఈ సభాప్రాంగణంలో శరచ్చంద్రికా కిరణాలను ప్రసరింపజేసి, మనోల్లాసాన్ని, మరవలేని ఆనందాన్ని మాసొంతం చేసారు.

సారంగ తమ్మయ్య కవివర్యా మీ రచనా వైశిష్ట్యం అమోఘం, అనిర్వచనీయం. మీవంటి కవిపుంగవులని సత్కరించుకోవడం ఈ సుల్తాన్ ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా చేసుకున్న పుణ్యఫలంగా భావిస్తున్నాం. చక్కని పదబంధాలతో బహుచక్కని భావపరంపరతో అపరిమిత రాగఝరిలో ఊయలతల్పంపై ఆనంద సమీరంలో అద్వితీయ విహారం చేయించారు. మీ కవితా కౌశల్యానికి మా జోహార్లు తెలగనార్యా...అచ్చతెలుగులో అద్వితీయకృతిని అలవోకగా రచించి, భవిష్యత్కవి కిశోరాలకు మార్గదర్శకులుగా నిలిచి...గోల్కొండ సంస్థానవైభవాన్ని కన్నులకు కట్టినటుల వర్ణించి, చరిత్రలో ఒక నూతనాధ్యయనానికి శ్రీకారం చుట్టి, పొట్ల చెరువు అధిపతి అమీన్‌ఖాన్ కి కృతి భర్త భాగ్యాన్ని కల్పించి, అందరిచేత జయహో! తెలగన్నా! అని కీర్తింపబడి "నభూతో నభవిష్యతిగా" యయాతి చరిత్రను తీర్చిదిద్ది రసహృదయాలలో చెరగని స్థానం సంపాదించి సాహితీ జగత్తులో సారమతీంద్రులచే జేజేలు పలికించుకుని చక్కని కబ్బంతో మనసుకు పబ్బం కల్పించిన కవివర్యా! ఈనాటి సభను మీ కవితాగానంతో పులకరింప జేయమని కోరుతున్నాం!

పొన్నగంటి:- మహాప్రభువులు| తేటతెలుగు భాషాసౌందర్యోపాసకులు, కళా పోషకులు, కవిపండిత సంరక్షులు. మల్కిభరామ చక్రవర్తికి శుభమస్తు విజ

యోస్తు... ద్విగ్విజయోస్తు....

ప్రభువుల అనుమతితో నాకృతి అచ్చతెలుగు కావ్యమైన యయాతి చరిత్ర నుండి ఈ పద్యాలు. కచుడు శుక్రాచార్యుని దగ్గరకు మృత సంజీవనీ విద్యను సముపార్జించుటకు వస్తాడు. శుక్రాచార్యుణ్ణి తన విధేయతతో వినయంతో మెప్పిస్తాడు తద్కారణంగా శుక్రాచార్యుడు కచునికి మృత సంజీవనీ విద్యనొసంగి, సంతుష్టుడవుతాడు. ఆ తర్వాత కచుడు తిరిగి తన తండ్రి దేవతలకు గురువైన బృహస్పతి దగ్గరకు వెళ్ళుసందర్భంలో దేవయాని కచుడిని సాగనంపు క్రమంలో... దేవయాని అక్కడకు ఎలావచ్చిందో ఈ పద్యం చెబుతుంది. మహాప్రభూ!

సీ. ముదురు వెన్నెలగాయు ముత్యాలతిన్నెపై
బైడి అచ్చనగండ్ల పాఱవైచి
మరి యాడి యాడి తామరకెంపు బీటపై
నోమన గుంటలనుజ్జగించి
పాపమే పరిపచ్చపన్నారులోవుల
గులుకు గుజ్జన గూళ్ళు కుడచుటుడిగి
తనయీడువారైన తలిరాకుబోండ్లతో
సిరిబొమ్మ పెండ్లిండ్లు సేయకడలి
తోడిచెలులెల్ల తెఱగుతో గూడిరాగ
గొనబుగ నుదమ్ములను నీళ్ళు గ్రుక్కుకొనుచు
జిన్నివేనలి జారంగ జిన్నవోయి
తెగువ నాచటికి నే తెంచె దేవయాని.

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- ఆహా! ఈ పద్యంలో బాలికలు ఆడుకునే ఆటలను చక్కగా వర్ణించుట మీకే తగినది కవివర్యా!

ఆటలు మానవుని మానసిక వికాసానికి, శారీరక దృఢత్వానికి ఆనవాళ్ళు. పిల్లలు సర్వతో ముఖాభివృద్ధి చెందాలన్న ఆటలే ప్రధాన భూమిక పోషిస్తున్నా

యని అనుభవజ్ఞులు చెప్పే మాటలు. ఆటలు కేవలం మన శారీరక మానసిక వికాసానికి మాత్రమే కాకుండా గొప్ప సంస్కృతి సంప్రదాయాలను భవిష్యత్ తరాలకు అందించగలవని విశ్లేషకుల అభిప్రాయం.ఆటలు పాటలు మానవ వికాసానికి గొప్ప స్ఫూర్తిని అందిస్తాయి. అందుకే మా రాజ్యంలో పిల్లల ఆట పాటల కోసం ఎన్నో ఆహ్లాదకరమైన బాగ్‌లను నిర్మించి వారి మనోవికాసానికి కావాల్సినంత సౌలభ్యాన్ని సౌకర్యాలను కల్పించడం జరిగింది. ప్రతి మనిషిలో ఉన్నత స్థాయీ భావాలు నాయకత్వపు లక్షణాలను క్రీడా వినోదాలు మాత్రమే కలిగిస్తున్నాయనడం సబబు. అంతేగాక నిర్ణయాధికారం, న్యాయా న్యాయాల విచక్షణ, క్రమశిక్షణ, తోటి వారికి సాయపడటం, కలసికట్టుగా పనిచేయడం వల్ల కలిగే లాభం, ధైర్య సాహసాలు, ఓటమిని అంగీకరించడం, నిబద్ధత, ప్రశ్నించడం, జవాబుదారితనం, అన్యాయాన్ని సహించకపోవడం, సాధ్యా సాధ్యాల విచారణ, సమయస్ఫూర్తి, సమయపాలన, సామరస్యం, కలుపుగో లుతనం ఇలా ఎన్నో ఎన్నెన్నో మంచి లక్షణాలకు ఆలవాలముగా ఉన్నవి. మహోదయా! మీ వంటి వారు మా ఆస్థానంలో మా ఆతిథ్యం మన్నించడమే మహద్భాగ్యంగా భావిస్తున్నాం. కవి క్రాంత దర్శి కావాలన్నది పెద్దల మాట. కవి సమాజ హితాన్ని కోరే నిష్పక్షపాతి.

కవి సమాజ శ్రేయస్సును ఆశించే నిస్వార్థ జీవి. కవి సమాజానికి దిశా నిర్దేశం చేయగలిగిన చుక్కాని. కవి నిరంతర మానసిక శ్రామికుడు. కలం పట్టిన కర్షకుడు. కవులే లేని నాడు సమాజం భ్రష్టు పట్టిపోగలదు. సామాన్య మానవుడు కూడా కాల పరిస్థితులను అనుసరించి మహాకవి అయిన సంఘటనలు మన చరిత్రలో ఎన్నో ఉన్నాయి. మహాశయా! ఏది ఏమైనా...

కచుడు చాలాకాలం శుక్రాశ్రమంలో ఉండి, దేవయానిని (శుక్రుని కూతురు) తోబుట్టువులా ఆదరించి, తిరిగి తన తండ్రిని (బృహస్పతి) చేరు సందర్భంలో ఆమె మనోవ్యాకులతను చాలా అందంగా సుతిమెత్తగా వర్ణించినారు. భళా! అలాగే మరో పద్యసుమ శరాన్ని సంధించండి కవిపుంగవా!

పొన్నగంటి :- మహాప్రభూ! దేవయాని వివాహఘట్టంలో పేరంటాళ్ళు దేవ యాని వివాహమహోత్సవానికి రమ్మని ఆహ్వానం పలికే సన్నివేశము ఈ పద్యం మనకు తెలుపుచున్నది.

ఉ. ఎల్లియ సోకు బొజ్జయతడేపున జేయును గూతు పెండ్లి యం
చల్లన పైడి పళ్ళెరములందును గందము బూలు బచ్చబ్రాల్.
పెలుగనించి పొల్తుకలు పేరటముల్ దగజెప్పి, వీటిలో
నెల్లెడ బ్రమ్మరం దొడగిరింపుగ వాయిదముల్ చెలంగగన్!

ఇబ్రహీం కులీకుతుబ్ షా:- పచ్చని తలంబ్రాలతో శుభప్రదమైన ఆహ్వానం పలికించారు. కవివర్యా... ఈనాటి ఈ సాహిత్యగోష్ఠి నిజంగా ఆద్యంతం అత్యంత రమణీయంగా...ఆనందోత్సాహాల మధ్యసాగింది. మన భాషాసౌదర్యం గురించి పెద్దలన్న మాట మనకు శిరోధార్యము. అవును "దేశభాషలందు తెలుగులెస్స. ఈ కవితాగోష్ఠితో మా మానస సంద్రంలో అనంద కెరటాల పరంపరలు అవిశ్రాంతంగా అంతులేని ఆనందామృతాన్నొలకించి, విశేషమైన మానసికొల్లాసాన్ని పంచాయి.
ఈ అద్భుత సాహితీ సభలో పాల్పంచుకున్న కవిపుంగవులకు సాహిత్యాభిమా నులకు పేరు పేరునా కృతజ్ఞతలు..ఆవిష్కరించుకునుచున్నాము. దివాన్‌జీ... (దివాన్ వైపు చూసి)

దివాన్ జీ:- ప్రభూ.... ఆజ్ఞ! సాహితీ గోష్ఠిచే గోల్కొండ సామ్రాజ్య కళామ తల్లికి కవితార్చన చేసిన కవిసార్వభౌములందరికీ... శతధా సహస్రధా ధన్య వాదములు తెలుయజేసుకుంటున్నాము అలాగే షడ్రసోపేతమైన విందునారగించి. తాంబూలాదులను స్వీకరించవలసిందిగా...కవిపుంగవులని అభ్యర్థిస్తున్నాం.
మరింగంటి:- గోల్కొండ సామ్రాజ్య తేజోభివృద్ధిరస్తు

అందరూ ముక్తకంఠముతో:- తథాస్తు !!

భరత వాక్యం:-

రాజును రాజుగాడతడు రాహు ముఖంబున జిక్కె వాహినీ
రాజును రాజుగాడతడు రామ శరాహతి దూలె దేవతా
రాజును రాజుగాడతడు రావణ సూతికి నోడె నాజిలో
రాజన రాజు మల్కియిభరాముడె రాజు ధరాతలంబునన్.....

(తెర)